

# İŞSİZLİK SİGORTASI AÇISINDAN İŞSİZ KALINMADAN ÖNCEKİ SON 120 GÜN

## I- Giriş

İşsizlik sigortası; bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybedenlerin, uğradıkları gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önleyen, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren, Devlet tarafından kurulan zorunlu bir sigorta koludur.

İşsizlik Sigortası Kanununun uygulaması ile ilgili her türlü hizmet ve işlemlerin (primlerin toplanması hariç) yapılmasından Türkiye İş Kurumu görevli, yetkili ve sorumludur.

İşsizlik sigortasından yararlanmak isteyen sigortalı işsizler için çalışılan son 120 gün, hem işsizlik ödeneğinin alınıp alınmamasında, hem de bağlanacak işsizlik ödeneğinin miktarının belirlenmesinde son derece önemli bir dönemdir. Makalemizde bu konuyu anlatmaya çalışacağız. Anlatımımızda, sigortalı işsiz işsizlik ödeneğini alabilmek için gerekli diğer şartları tümüyle taşıdığı varsayılmıştır.

## II- Son Dört Ay ve Son 120 Gün Kavramları

İşsizlik Sigortası Kanununda 120 gün, dört ay ifadelerine yer verilmiştir. Bu iki kavram farklıdır. Sürelerin nasıl hesaplanacağına ilişkin genel yasal düzenlemelerde bu ifadelerin farklı anlamlar içerdiği de bilinmektedir.

Dört ay, yaklaşık 120 günlük bir zaman dilimini ifade ediyor olsa da, her olayda aynı dönemi kapsamayabilir. İşsizlik sigortasında son dört ay ifadesinden, hizmet akdinin sona erdiği ay da dahil olmak üzere son dört aylık dönem anlaşılmaktadır. Örneğin, hizmet akdi mayıs ayında sona eren bir işsiz için son dört ay geriye doğru, mayıs, nisan, mart ve şubat aylarından oluşan bir dönemdir.

Son 120 gün ifadesi ise, hizmet akdinin sona erdiği tarihten itibaren geriye dönük 120 günlük dönem olarak anlaşılır. Örneğin, işsizin 10 Mayıs 2009 tarihinde hizmet akdi sona ermiş ve mayıs ayında 10 günlük primi yatırılmışsa (fesih tarihinde çalışılmış ise) geriye doğru nisan 30, mart 30, şubat 30 ve ocak 20 aylarında prim yatırılma süreleri dikkate alınarak dönem belirlenir ve son 120 günün ilk tarihi olarak 11 Ocak 2009 dikkate alınır. Örneğimizdeki fesih tarihinde işsiz adına prim görülüyorsa, diğer bir ifadeyle fesih tarihinde çalışılmamışsa 09 Mayıs 2009 - 10 Ocak 2009 dönem 120 günlük dönemdir.

## III- İşsizlik Ödeneği Miktarının Belirlenmesi ve Son Dört Aylık Dönem

İşsizlik sigortasının amaçlarından biri, iradesi dışında işsiz kalanların uğradıkları gelir kayıplarını kısmen de olsa gidermektir. İşsizlik sigortasının, işsizlik riskiyle karşılaşan sigortalılara ekonomik güvence sağlama aracı işsizlik ödeneğidir.

İşsizenin son aldığı ücrete yakın bir gelirin sağlanması amacıyla ödenek bağlanırken kişisel durumu dikkate alınmakta, gelir açısından son dört aylık dönemde elde ettiği kazançlar çalışılan gün sayısına bölünerek günlük kazanç ortalaması bulunmaktadır.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 50 inci maddesinin birinci paragrafında "**günlük işsizlik ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının yüzde kırkı**" hükmüne yer verilmiştir.

Örneğin, hizmet akdi 10.01.2008 tarihinde sonlanan sigortalı işsiz için işsizlik ödeneği ekim, kasım, aralık ve ocak aylarına ilişkin prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanacaktır. Ocak ayında yalnızca 10 gün çalışılmış olması nedeniyle eylül ayına ait prime esas kazançları dikkate alınmayacaktır. Yasada sigortalının son dört aylık dönemdeki kazançlarının esas alınacağı ifade edilmiştir.

Günlük işsizlik ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının %40'dır. Bu şekilde hesaplanacak işsizlik ödeneğinin miktarı ise 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesine göre on altı yaşından büyük işçiler için uygulanan aylık asgari ücret brütünün %80'ini geçmemektedir.

Yıl	Ay	Aylık prime esas brüt kazanç	Aylık Prim Gün sayısı	Ay içinde eksik prim gün sayısı var ise nedeni (Bu bölüme arka sayfada listelenen nedenlerden bir veya birkaçı yazılacaktır.)	Belge Tür Kodu
2008	Ocak	223,08.-TL	10		1
2007	Aralık	585,00.-TL	30		1
2007	Kasım	195,00.-TL	10	Raporlu	1
2007	Ekim	585,00.-TL	30		1

Yukarıda örnek olarak verilen kişinin son dört aydaki 80 günlük çalışması karşılığında elde ettiği kazanç toplamı 1.588,08 TL'dir. Günlük kazanç ortalaması ise  $1.588,08/80 = 19,85$  TL'dir. İşte bu günlük kazancının %40'ı ( $19,85 \times 40$ ) 7,94 TL, günlük işsizlik ödeneği olarak işsize ödenir.

Genel kural bu olmakla birlikte sigortalı işsizin son dört aya ait döneminde kesinti sayılmayan hallerden birine dayalı olarak **hiç prim yatırılmamış ise** bu defa içinde prim olan geriye dönük en son dört aylık döneme bakılarak hesaplama yapılır. Son dört aylık dönemde kesinti sayılmayan haller nedeniyle yalnızca bir günlük prim yatırılmış ise, bu defa dikkate alınacak kazanç bu bir günlük kazanç olacaktır.

Dikkate alınan bu kural hakkaniyetle uyuşmayan işsizlik ödeneği ödenmesine neden olmaktadır. Örneğin, asgari ücretin 666 TL olduğunu, işsizlerden 900 gün üzerinden prim alınarak ödenek bağlandığını varsaydığımızda, aylık kazancı tavan kadar olan bir işsizin son dört aylık döneminde kesinti sayılmayan haller nedeniyle sadece bir günlük primi var ve bu prim de asgari ücret seviyesinde ise işsizden kesilen prim toplamı 1297 TL iken kendisine ödenecek işsizlik ödeneği toplamı 2105 TL olacaktır. Yapılan ödemenin işsizden alınan prime oranı 1,62 dur. Aynı şartlarda diğer bir işsizin ise asgari ücret kadar aylık kazancı olduğunu ve son dört aylık dönemde kesinti yapılmayan haller nedeniyle sadece bir günlük primi var ve bu günlük kazanç asgari ücretin iki katı seviyesinde ise, işsizden kesilen prim toplamı yaklaşık 200 TL iken kendisine ödenecek olan işsizlik ödeneği toplamı 4211 TL olacaktır. Yapılan ödemenin işsizden alınan prime oranı ise 21,05 olmaktadır.

Görüldüğü gibi işsizlik ödeneğinin hesaplanmasında son dört aya bakılması, işsizlere asgari ücretin brüt %80'inden fazla ödeme yapılmaması karşısında alınan primle bağlanan ödenek arasında 1,62-21,05 gibi oranlar arasında yer alan dengesizlik olmaktadır.

#### IV- Son 120 Gün Sürekli Çalışma

Ülkemizdeki işsizlik sigortası uygulamasında işsizlik ödeneğinin bağlanmasında temel şartlardan biri de bu hükümdür. Çok işsiz, sadece bu şarta sahip olmadıkları için işsizlik ödeneği alamamaktadır.

İşsiz kalınmadan önceki son 120 günde sürekli çalışma ile ilgili koşul, incelenen Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Almanya, Fransa, Avusturya, Portekiz, İtalya, İspanya, Yunanistan, Danimarka, İsveç; Finlandiya, İngiltere ve Almanya'da bulunmamaktadır[1].

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 50 maddesinin ikinci paragrafında "hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olanlara" işsizlik ödeneği verileceği hükmü yer almaktadır.

Maddede sigortalı işsizin prim ödeyerek sürekli çalışmış olması hususu belirtilmiştir. Tek başına çalışmış olmak şarta haiz olmak için yeterli görülmemekte, hem prim ödenmesi hem de bunun son 120gün boyunca sürekli olması gerekmektedir.

Son 120 günde sürekli çalışmış olmak, son 120 günde 120 günlük işsizlik sigortası primi ödenerek çalışmak şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak kişinin son 120 gün içinde bazı özel nedenlerden dolayı prim ödememesi durumunda bu sürenin kesilip kesilmeyeceği hususu 30.01.2002 tarih ve 24656 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3 nolu Tebliğde açıklanmıştır. Buna göre, "hizmet akdinin sona erdiği tarihten önceki son 120 gün içinde, hizmet akdi devam etmekle birlikte, hastalık, ücretsiz izin, disiplin cezası, gözaltına alınma, hükümlülükle sonuçlanmayan tutukluluk hali, kısmi istihdam ile grev, lokavt, genel hayatı etkileyen olaylar, ekonomik kriz, doğal afetler nedeniyle işyerinde faaliyetin durdurulması veya işe ara verilmesi halinde, prim yatırılmayan süreler için Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) kayıtları esas alınır ve 120 günün hesabında prim yatırılmayan bu süreler kesinti sayılmaz."

Uygulamada, hizmet akdinin devam etmesi koşuluyla prim yatırılmayan bu gün ya da günler için işsiz belge getirmesi, neden priminin ödenmediğini ispatlaması istenmemektedir. Çünkü burada Sosyal Güvenlik Kurumunun kayıtları esas alınmaktadır. Eğer Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarında prim yatırılmayan günler için (01) istirahat, (02) ücretsiz/aylıksız izin, (03) disiplin cezası, (04) gözaltına alınma, (05) hükümlülükle sonuçlanmayan tutukluluk hali, (06) kısmi istihdam, (07) puantaj kayıtları, (08) grev, (09) lokavt, (10) genel hayatı etkileyen olaylar, (11) doğal afet, (16) fesih tarihinde çalışmamış, (17) ev hizmetlerinde 30 günden az çalışma ve (18) kısa çalışma ödeneği gerekçelerinden biri neden olarak belirtilmişse son 120 günün hepsi için prim yatırılmamış olsa bile bu sürekli çalışılmış olma koşulunun yerine getirildiği kabul edilerek kişiye işsizlik ödeneği bağlanmaktadır.

Hizmet akdinin askıya alınmış olması "ücretsiz izin" olarak değerlendirilerek işlem yapılır. Yine 4857 sayılı Kanununun 21 inci maddesi kapsamında mahkeme işe iade kararı vermiş ancak yargılama süreci dört aydan uzun sürmüştü dört ayı aşan süre, ücretsiz izin olarak kabul edilir.

Sigortalı işsiz son 120 günde aynı işyerinde çalışmak zorunda değildir. Bu dönemdeki çalışmasında birden çok farklı işyerlerinde işe giriş-çıkışı söz konusu olabilir. Düzenlemede, son çalıştığı işyerinde kesintisiz 120 gün çalışma şeklinde bir ifade bulunmadığından bu 120 günlük dönemde farklı işyerlerinde çalışmış olma işsizlik ödeneğinden yararlanmayı engellemeyecektir.

Ancak, sigortalı işsizin son 120 günde işçi giriş çıkışı yapması nedeniyle adına o ay için ödenen prim toplamının 30 günden az olması halinde sorun yaşanmakta, bazı durumlarda işsizlik ödeneği alamamaktadır.

İşyeri değişikliği nedeniyle ay içinde 30 günden az prim yatırılması durumunda sigortalı işsize ödenek bağlanmayacaktır. Örneğin, Şubat ayının 28 gün olduğu bir ayda sigortalı işsiz ilk işyerinde ayın 14'üne kadar çalışmışsa bu işyeri adına 14 gün, ara vermeden diğer işyerinde de ayın 15'inde çalışmaya başlamışsa diğer işyeri de adına 14 gün prim yatıracağı için şubat ayında adına toplam 28 günlük prim ödendiğinden son 120 günde ara vermeden çalışmış olmasına rağmen 118 günlük prim yatırıldığı için işsizlik ödeneğinden yararlanamayacaktır. Aslında bu hak kaybı şubat ayının 29 gün olduğu hallerde de devam etmektedir. Eğer son 120 günlük dönem içinde şubat ayı da var ise, şubat ayı boyunca kesintisiz çalışma olmasına rağmen bir işyerinden çıkıp diğer bir işyerine girilmiş ise işsiz adına 120 günden az prim yatırılacağı için işsizlik ödeneğinden yararlanamayacaktır.

Yine sigortalı işsizin örneğin ocak ayında bir işyerinden çıkarak ara vermeden diğer bir işyerinde çalışmaya başladığını, ilk işyerinin kendisi adına 15 gün, diğer işyerinin de 16 gün prim yatırdığını varsaydığımızda ilgili adına ocak ayında 31 gün üzerinden prim yatırılmış olacaktır. Bu tür fazla prim ödemeleri dikkate alınmamakta, işsiz adına ocak ayında 31 gün değil 30 gün prim yatırıldığı kabul edilerek işlem yapılmaktadır.

Aynı örneği biraz farklılaştırdığımızda ise sigortalı işsizin ocak ayında ilk işyerinde 15 gün çalıştıktan, bir gün işsiz kalmasından sonra işe başladığı diğer işyerinde çalışmasına devam ettiğini varsaydığımızda sigortalı adına ocak ayında ilk işyeri 15 gün, diğer işyeri 15 gün sigorta primi yatıracağı için, bir günlük işsizliği ve o gün için sigorta priminin yatırılmaması işsizlik ödeneğinin bağlanmasına engel teşkil etmeyecektir. Çünkü o aya ait 30 günlük prim yatırılmış olması yeterli kabul edilecektir.

Kısaca, ay içinde prim yatırılmamış gün olsa da ilgili ayda aynı döneme rastlamamak kaydıyla toplamda 30 gün prim var ise bu durum son 120 günde kesinti sayılmayacaktır.

## V- Sonuç

İşsizlik sigortasında son 120 gün, işsizlik ödeneğinin bağlanmasında, son dört ay ise işsizlik ödeneğinin miktarını belirlemede dikkate alınan bir dönemdir. Ancak, işsizlik sigortası fonuna yapılan ödemeler asgari 20 ay iken sadece son dört ayın dikkate alınması, bağlanan işsizlik ödenekleri arasında hakkaniyete uymayan sonuçlar doğurmaktadır. Bugünkü bilişim çağında işsizlik ödeneğinin miktarını hesaplarken tüm işsizlik sigortası primlerinin güncellenerek dikkate alınması, hem hakkaniyete hem de çağımıza daha uygun olacaktır.

Son dört aylık dönem hizmet akdinin fesih edildiği ay ve geriye doğru son üç aylık dönemi içine alan dönemdir. İşsiz son dört aylık dönemdeki kazançları, son dört aydaki çalışılan gün sayısına bölünerek günlük kazanç ortalaması bulunmakta, işsizlik ödeneği günlük ortalama kazancın %40 olarak hesaplanarak ödenmektedir.

Son 120 gün sürekli çalışmış olma koşulu pek çok işsizi ödenek alamaz duruma düşürmektedir. İncelenen pek çok ülkede işsizlik ödeneği almak için böylesi bir şart aranmamaktadır.

Bu koşul, son 120 günde aynı işyerinde çalışılmış olma şeklinde anlaşılmalıdır. Bu kural, kesinti sayılmayan haller nedeniyle prim ödenmemesi söz konusu değilse son 120 günde 120 günlük işsizlik sigortası primin yatırılmış olmasını gerektirmektedir.

---

[1] Bekir AKTÜRK, İşsizlik Sigortasına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım: Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye, Türkiye İş Kurumu Yayın No: 350, Ankara, 2009.